

Scheuring Flóra

Anyanyelvfejlesztő IKT-alkalmazások egy digitális tananyagpiacon

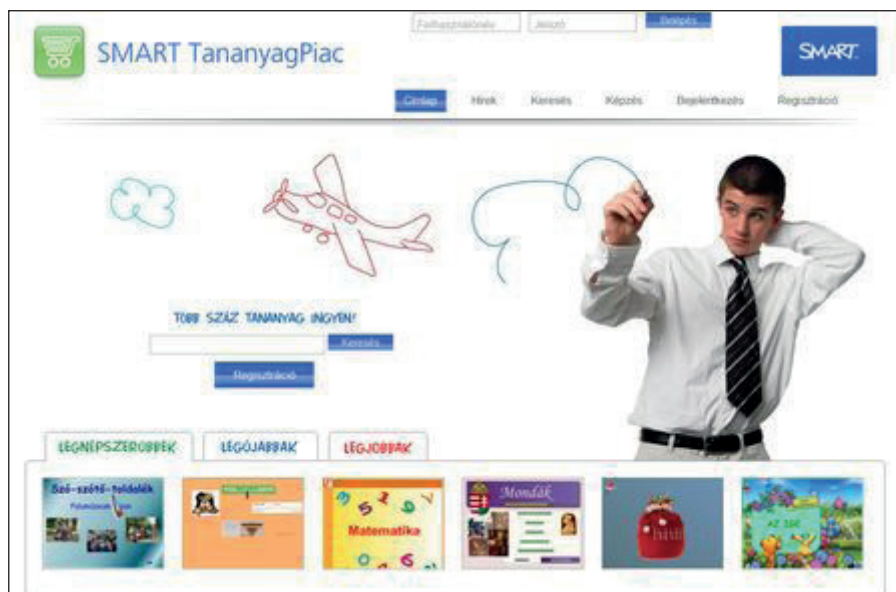
Bevezetés

Napjainkban a megváltozott tanulási-tanítási környezethez igazodva egyre több pedagógus él a digitális eszközök kínálta lehetőségekkel, és használ az óráin interaktív táblát, laptopot, okostelefont, GPS-t, projektort, hogy ezáltal is közelebb hozza a diákokhoz a tananyagot. Az újfajta nevelési környezet tehát újszerű szemlélet, tudás és kompetenciák meglétét kívánja a pedagógusoktól (Gonda 2008). Az egyik legelterjedtebb IKT-eszköz az iskolákban az interaktív tábla; számos előnye közül említendő, hogy tanulás során az elengedhetetlen motivációt, a kíváncsiságot kelti fel a gyermekekben. Az European schoolnet 2006-ban készült felmérése (1) azt mutatja, hogy az európai tanárok 86%-a szerint a gyermekek motiváltabbak, ha a tanulás a számítógép és az internet használatával történik. Az interaktív táblán pedig valójában a számítógép képernyőjét láthatjuk, és érintéssel működtethetjük. Az eszköz színes táblaképe, a különböző felvételek, ellenőrzési módok, színes tollak és a különféle kész gyakorlatsablonok lehetővé teszik, hogy az anyanyelvi órákat még érdekesebbé tegyük a diákok számára. Az interaktív tábla által kínált eszközök mind a diákokat, mind a pedagógusokat inspirálják. Használatuk felkelti és fenntartja a tanulók figyelmét, így motiváltabbak lesznek mind a tanulók, mind a pedagógusok, ezáltal a tanulás és a tanítás hatékonyabbá válhat (Presér 2009).

A legelterjedtebb interaktív tábla a világon a SMART Technologies által gyártott SMART Board; ennek segítségével a világ 175 országában körülbelül 40 millió diák tanul (2) (idézi Boda 2012). A kanadai SMART Technologies honlapján elérhető tananyagok sokféleségéről, alkalmazási lehetőségeiről egy korábbi tanulmány már beszámolt e folyóiratban (Boda 2012). Jelen ismertető célja a SMART Board interaktív táblák hazai forgalmazója, az LSK Hungária által létrehozott magyar nyelvű *TananyagPiac* anyanyelvi neveléssel kapcsolatos tartalmainak a bemutatása (3).

A SMART *TananyagPiac* az anyanyelvi nevelés szolgálatában

Az oldal célja a magyar nyelvű SMART interaktív eszközökhöz készített tananyagok összegyűjtése, rendszerezése témakörök, valamint a tanított korosztály szerint (1. ábra). Regisztráció után a tananyagok bárki számára ingyenesen letölthetők. Érdemes rendszeresen ellátogatni az oldalra, mivel a tananyagbázis folyamatosan bővül újabb és újabb feladatsorokkal. A honlap kezdőlapján láthatók a legnépszerűbb, a legújabb és a legjobb címkével ellátott tananyagok. A gyakorlatok a *Keresés* fülre kattintva érhetők el, ezt követően az összetett keresési funkció használatával szűkíthető a keresési kör a keresett kifejezésnek, a tantárgy nevének, a tanított diákok életkorának, valamint a tananyag típusának a megadásával. Utóbbi *SMART Notebook*, valamint *SMART Response* szoftverben készített feladatsor és 3D-s modell egyaránt lehet.

1. ábra
A magyar nyelvű TananyagPiac oldala

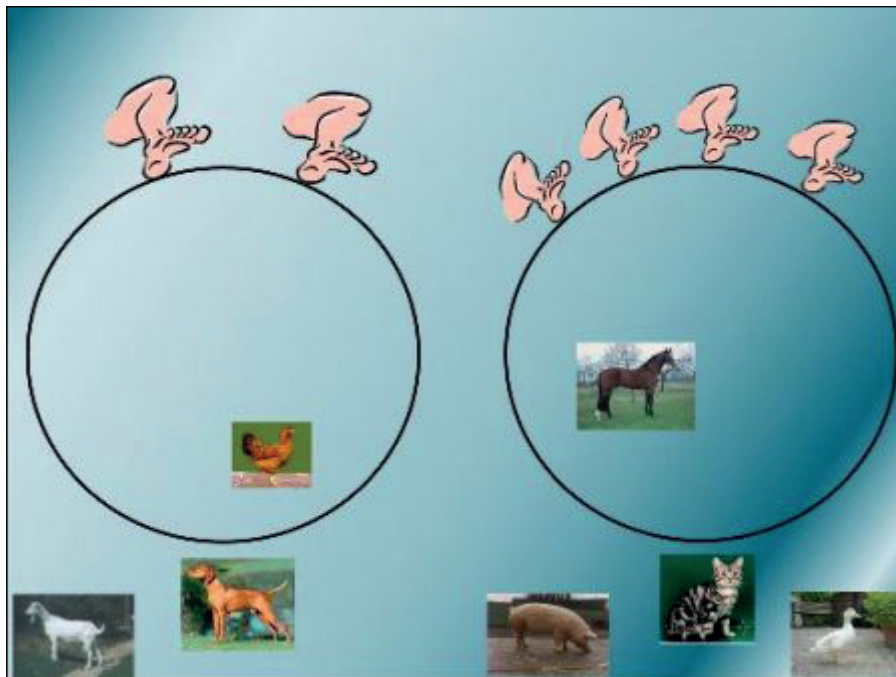
A tananyagpiac az óvodás korúaknak, az általános iskolásoknak és a középiskolás korúaknak kínál színes, érdekes, ötletes tananyagokat. A *Keresés* fülre kattintva beállítható az írás-olvasás, illetve a magyar nyelv tantárgy, így láthatóvá válnak az anyanyelvi tartalmú feladatsorok. Az óvodás korúaknak készített hasonló tartalmú tananyagok az életkor beállításával találhatók meg a legegyszerűbben. Ha a keresés után kiválasztottunk egy feladatsort, akkor a tananyag címére kattintva megjelenik a minősítés, vagyis az, hogy a kollégák ötből átlagosan hány csillagot adtak a feladatsorra. Láthatjuk emellett azt is, hogy eddig hányan nézték meg, illetve hányan töltötték le az adott tananyagot.

A Smart Notebook Express (4) oldal lehetővé teszi, hogy akár a tananyag letöltése nélkül belenézzünk egy-egy feladatsorba. Így miután gyorsnézetben megtekintettük az anyagot, eldönthetjük, hogy kívánjuk-e menteni a fájlt a számítógépünkre. A tananyagpiacon a kiválasztott feladatsorra kattintva az oldal felajánlja az előnézet lehetőségét a SMART Notebook Express-szel, illetve a weblap jobb oldalán, a kék dobozra kattintva tölthetjük le a tananyagokat. Mindegyikhez írhatunk hozzászólásokat, dicséreteket, javaslatokat, valamint lehetőség nyílik arra is, hogy a feladatsorral a tananyag szerzőjét kérdezzük.

Az ismertető következő része a korosztályok alapján mutatja be a *TananyagPiacon* található feladatok egy részét. A bemutatott anyagokról rövid leírás olvasható, valamint egy képernyőkép szemlélteti és teszi érthetőbbé a feladatokat. A feltöltött tananyagok szinte kivétel nélkül óravázlattal együtt tölthetők le, ezzel is megkönnyítve a kollégák munkáját.

Digitális anyanyelvi feladatok az óvodások számára

Az iskola előtt álló gyermekek anyanyelvi fejlesztését szolgálja a tananyagpiacon található néhány feladatsor. A *Háziállatok* című gyakorlatsor (2. ábra) célja a gyermekek szókincsének a bővítése, a feladatok segítségével az óvodások a háziállatok és kicsinyeik nevét tanulják meg (5). A tananyag ráhangoló állatos memóriajátékkal kezdődik, ahol az állatok és kicsinyeik is megjelennek. Ezt követően a gyermekeknek csoportosítaniuk kell az állatokat több szempont alapján, például a 2. ábrán látható állatoknak szőrük vagy tolluk, hány lábuk van.

2. ábra
Háziállatok – Az állatok megnevezése

A *Mat-Makk* című feladatsor elsődleges célja az, hogy a kisebb gyermekek megismerkedjenek a táblával, képesek legyenek kezelni, illetve hogy megtapasztalják, a tábla milyen sokféle választ adhat egy-egy érintésre, például hangok vagy képek formájában (6). A feladatsor keretét egy mese adja, majd folyamatos instrukciók irányítják az óvodásokat a megismerésben. A tananyag ilyenformán az anyanyelvi nevelés szempontjából is hasznos, hiszen a gyermekek hallás utáni szövegértését is fejleszti. A 3. ábrán egy részlet látható a feladatsorból: a gyermekek egy rövid történetet hallgatnak meg Makkocskáról, majd a táblára kattintva meghallgathatják a vihar hangját, Makkocskára kattintva pedig hagyhatják, hogy a szél elrepítse őt.

3. ábra
Mat-Makk – Ismerkedés az interaktív táblával, a hallásértés fejlesztése

Az *Iskola, iskola, ki a csoda jár oda?* című tananyag nagycsoportos óvodásoknak készült (7). A feladatsor célja az, hogy az iskolába készülő gyermekek bepillantást nyerhessenek az iskola világába. A tananyag számos szórakoztató játékot tartalmaz, amelyek közül több az anyanyelvi kompetencia fejlesztését szolgálja. Ilyen például a 4. ábrán látható, a jelzős szó szerkezetekkel kapcsolatos feladat.

4. ábra
Iskola, iskola ki a csoda jár oda? – Játék a jelzős szó szerkezetekkel

Az óvónő felolvassa a jelzős szó szerkezeteket, majd a gyermekeknek párosítaniuk kell őket a megfelelő képpel. Az eredeti kép többszöri megtekintése után végül a kis mozaikokból kirakják a süni képét. A feladatsor emellett több, a számolást és az irányokat gyakoroltató társasjátékot is tartalmaz. A kisgyermekek anyanyelvi készségei emellett az olykor megértési nehézséget okozó játékszabályok és instrukciók értelmezésével is fejlődnek. A társasjátékokban először az óvónő felolvassa a szabályokat, majd a gyermekek az utasításokra figyelve kezdik el a játékot.

Digitális anyanyelvi tananyagok az alsó tagozatosok számára

A kisiskolás korosztálynak már lényegesen több tananyag készült, rendkívül ötletgazdag, sokszínű, látványos anyanyelvi feladatok állnak a pedagógusok rendelkezésére. A helyesírás, a betűk írása, az olvasás és a hallás utáni szövegértés területéről számos tananyag megtalálható az oldalon.

Az óvoda és az iskola közötti átmenet segítésére készült a *Képességfejlesztés* című tananyag (8). A feladatsorban találhatók többek között a képi memóriát fejlesztő feladatok (5. ábra), az irányok ismeretével kapcsolatos példák, illetve hasznos gyakorlat a hangok és az állatok párosítására vonatkozó gyakorlat is.

5. ábra

Képességfejlesztés 1. osztályosoknak – A képi memória fejlesztése

Az *Utazzunk Nyelvtanországba!* című tananyag (6. ábra) célja, hogy az alsó tagozatos anyanyelvi óra első három évének anyagát játékos formában mutassa be, illetve ismételtesse a diákokkal (9).

6. ábra

Utazzunk Nyelvtanországba! – Címoldal

A tananyag hét feladtból áll, és az alábbi témaköröket foglalják magukba: a hosszú és a rövid magánhangzós szavak, valamint a főnevek csoportosítása, illetőleg helyesírásuk gyakorlása tanulói szókétyákkal. A feladatsorok lehetőséget kínálnak még az igék és a főnevek csoportosítására tanulói szókétyák segítségével; a j és az ly helyesírásának a gyakorlására; a főnevek és a melléknevek összegyűjtésére, valamint a tulajdonnevek helyesírásának a gyakorlására. A feladatok sokszínűek, a példák életszerűek, a tananyagban feladatsémás és a pedagógus által megalkotott gyakorlatok egyaránt találhatók.

Az *Anyanyelvi nevelés* című feladatsor célja az első osztályos tananyag ismételése, gyakorlása (10). Emellett arra is szolgál, hogy a gyermekek gyakorolják az interaktív tábla használatát, kezelését. Az ismételés 17 feladatból áll; mindegyik a SMART eszköztárban található feladatsémákkal készült (7. ábra). A feladatsor azt is bizonyítja, hogy a beépített sémák alkalmazásával milyen gyorsan készíthető el egy-egy látványos és változatos feladatsor.

7. ábra
Anyanyelvi nevelés – Betűrend

A *Hangok és betűk* című tananyag főként a 2. osztályos diákok számára készült (8. ábra). A feladatsor az alábbi témaköröket dolgozza fel: a helyesírás szabályainak felfedezése; a betű-hang kapcsolat tudatosítása; a magánhangzók és a mássalhangzók megkülönböztetése; a rövid és a hosszú hangok elkülönítése; a *j* és az *ly* helyesírásának a gyakorlása; az elválasztás szabályainak az ismételése (11). Ez a tananyag saját készítésű és a Lesson Activity Toolkit segítségével alkotott feladatokat egyaránt tartalmaz. A címloldal az óra témaköreit, célját, a munkaformákat, a feladattípusokat, a tevékenységeket foglalja össze. Ez a megoldás igen praktikus, hiszen segíti a pedagógusokat a feladatsorban való tájékozódásban.

8. ábra
Hangok és betűk – Címloldal

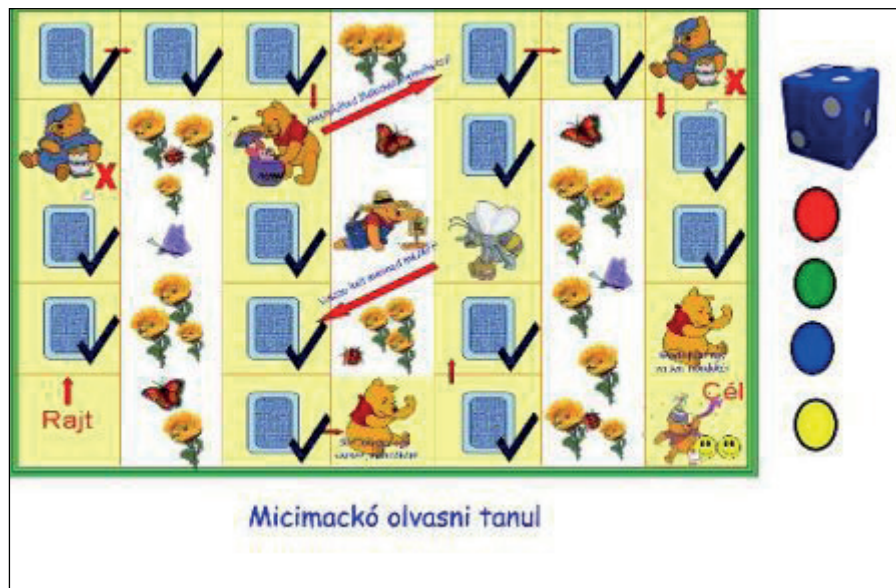
Egy másik feladatban a diákoknak a mássalhangzókat kell csoportosítaniuk aszerint, hogy azok egy-, két- vagy háromjegyűek (9. ábra).

9. ábra
Hangok és betűk – A mássalhangzók csoportosítása

Ezt a diát is ízléses képek színesítik, de csak olyan mértékben, hogy ne tereljék el a gyermekek figyelmét a feladatról. A feladat másik részében a diákoknak az ábécé hiányzó betűit kell a megfelelő helyre írniuk. A magánhangzóknak és a mássalhangzóknak különböző a színük, így a feladat elvégzését követően lehetőség nyílik arra is, hogy a tanító ezt a különbséget megbeszélje a gyermekekkel. A gyakorlat grafikai megjelenése is igazodik a tanított korosztályhoz. Egy újabb feladatban a szótagolást gyakorolják a diákok. A gyermekek a szavak képét látják, ez alapján kell a megfelelő szótagszámú kosárba tenniük a képekhez tartozó, a képek alatti téglalap mögött megbújó szavakat. Miután a diákok elvégezték a feladatot, megfogalmazzák a szótagolás szabályát. Egy másik részfeladat a szótagolás és a helyesírás témakörét érinti. Ebben először szótagolni kell a képen látható élőlények és tárgyak nevét. Az ellenőrzés érdekes lehet a kisiskolásoknak, hiszen rádiózással varázsolhatják elő a megfejtést. A feladat továbblép a helyesírás témakörére, amikor szabályt fogalmaztat meg a gyermekekkel a szó végi ó hang hosszúságáról. A helyesírás témaköréhez kapcsolódik az a feladat is, amelyben a gyermekeknek képek alapján kell kimondaniuk magukban a szót, majd a hosszú magánhangzóra végződő szavakat kell a hajóra tenniük. A gyakorlatot ezúttal is a tudatosításra, a szabályalkotásra, a kivétel keresésére vonatkozó anyag zárja.

A *Micimackó olvasni tanul* című tananyag egy társasjáték segítségével gyakoroltatja az olvasást (10. ábra), fejleszti az olvasási technikájukat (12). Emellett hasznos a hallás utáni szövegértés, valamint a szociális kompetencia fejlesztésében is. A társasjátékban a gyermekeknek dobniuk kell a dobókockával, majd az egyes mezők előtt különböző olvasási feladatokat kapnak. Ha ezeket sikeresen megoldják, a mezőre léphetnek.

10. ábra
Micimackó olvasni tanul – Társasjáték

A 13. mező feladata leginkább a fiúknak kedvez, hiszen különböző nagyméretű gépjárművek nevét kell kiolvasni, majd megkeresni a képüket a táblán. Egy másik feladatban a gyermekeknek a részletekre kell különösen figyelniük, mert a különböző lufis képek közül a megfelelőt kell a szószerkezetekhez párosítaniuk. A szövegek nagy betűkkel vannak írva, emellett a szavak szinte minden feladatban szótagolva jelennek meg, így könnyebbé teszik az olvasást.

A *Tyúkocska és az állatok* című tananyag célja az anyanyelvi integrált nevelés, az olvasás képességének a fejlesztése játékos eszközökkel, egy mese fonalát követve (13). A mese részleteit az egyes diákon található hangszóróikonra kattintva hallgathatják meg a diákok, majd ezt követően különböző feladatokat oldanak meg az interaktív táblán. Ilyen például a 11. ábrán látható feladat is, amelynek célja a gyermekek szókincsének a bővítése.

11. ábra
Tyúkocska és az állatok – Szókincsbővítő feladat alsó tagozatosoknak

Egy másik feladatban a diákoknak mondatpiramist kell építeniük, ehhez segítségként kérdőszókat olvashatnak a táblán. Egy újabb gyakorlatban a gyermekeknek el kell dönteniük, hogy melyik közmondás jelentése egyezik meg a mese fő mondanivalójával. A feladat lehetőséget ad arra, hogy az alsó tagozatos diákok megismerjenek néhány közmondást, illetve hogy elgondolkozzanak a jelentésükön.

A *Szó – szótő – toldalék* című feladatsor a 2. osztályos tanulóknak készült, célja a címben szereplő tananyagok feldolgozása, ismétlése (14). A feladatsor ötletes, érdekes és sokszínű. Az egyikben például a diákoknak dobniuk kell a dobókockával, majd a kipörgetett toldalékot a megfelelő helyre kell illeszteniük (12. ábra).

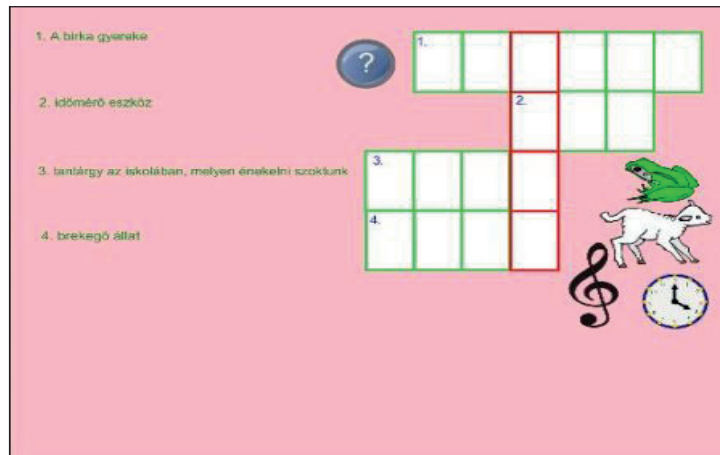

12. ábra

Szó – szótő – toldalék – Dobókockás játék toldalékokkal

Egy másik példában a diákoknak a táblán lévő betűk felhasználásával kell toldalékolt szavakkal válaszolniuk a feltett kérdésre, majd a feladat második részében a szavakat a megfelelő helyen függőleges egyenessel kell szótövekre és toldalékokra bontaniuk. Ez a feladat a címben szereplő tananyag gyakoroltatásán túl a gyermekek helyesírását is fejleszti, hiszen például az írásban jelölt teljes hasonulás szabályát tudatosan alkalmazhatják a szavak kirakásakor. A feladatsorban található még további, a helyesírási szabályokat tudatosító gyakorlatok, valamint a feladatsor részét képezi az is, hogy a diákok a megadott szavak alapján mondatokat alkossanak.

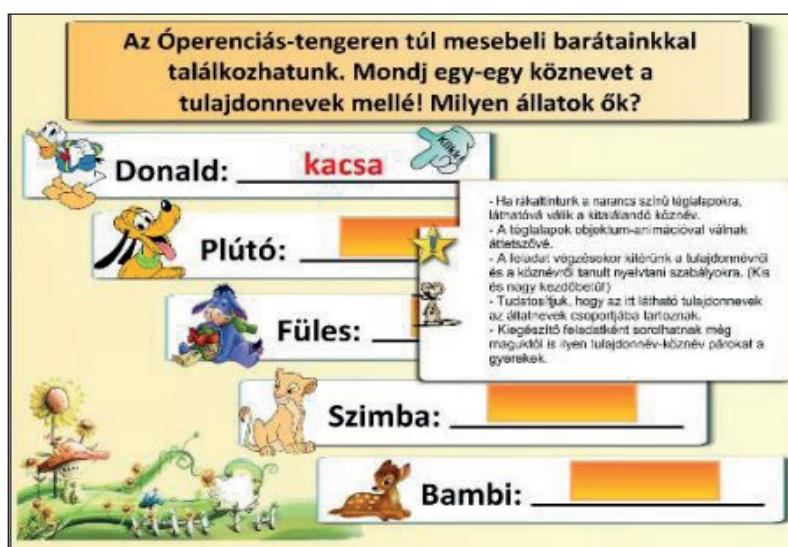
A *Magyar 1. osztály* című feladatsor célja az 1. osztályos magyar nyelvi és irodalmi tananyag gyakorlása, illetve ismétlése a 2. osztály elején (15). Játékosság jellemzi, így felkeltheti a kisiskolások érdeklődését az anyanyelv iránt. A 13. ábrán látható példában egy keresztrejtvényt kell megoldaniuk a gyermekeknek, amely helyes megfejtésében a meghatározások mellett képek is segítik őket.

13. ábra
Magyar 1. osztály – Keresztrejtvény

Egy másik feladatban a diákok szórejtvényt fejthetnek meg mássalhangzók felhasználásával. A képek itt is segítenek a megfejtésben, emellett színesebbé, érdekesebbé teszik a feladványt. Egy újabb feladatban a diákoknak a táblán lévő szavakat kell két részre osztaniuk az alapján, hogy hosszú sz vagy s hangot hallanak-e bennük. Ezt követően taps kíséretében kell szótagolniuk a szavakat. A tananyag utolsó példája is játékos, ám mégsem könnyű feladat az 1. osztályosoknak. A gyümölcstorpedóban gyümölcsök nevét kell megkeresniük, majd ezeket kihúzva megmarad néhány betű, amelyből egy újabb gyümölcs nevét rakhatják ki.

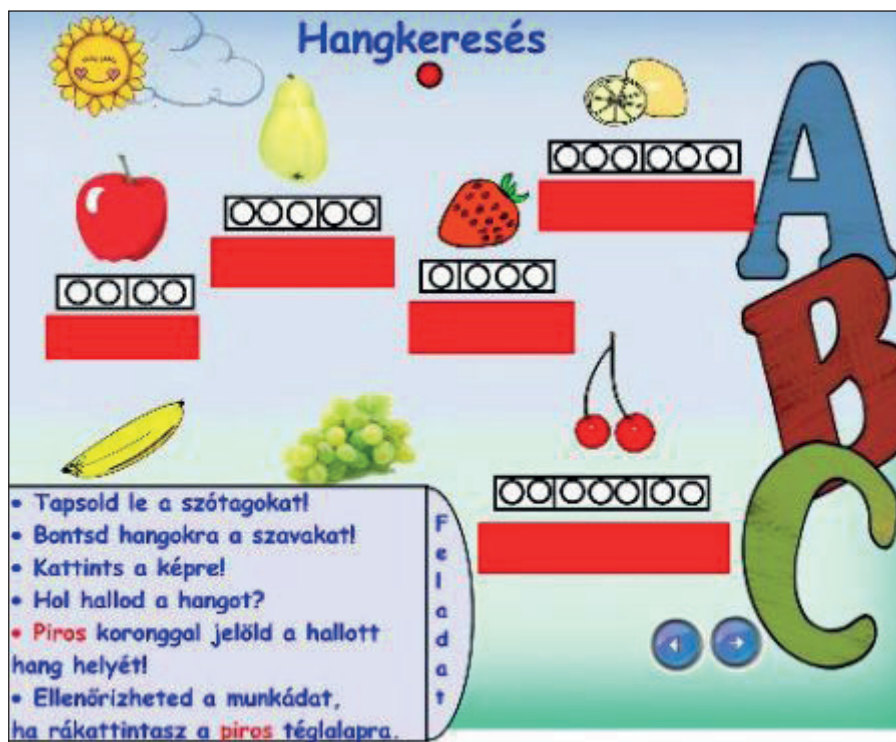
Az Óperencián innen és túl... – A főnevek birodalma című tananyag a 3. és a 4. osztályos diákoknak készült (16). Elsődleges célja a főnév témakörének az ismételése, gyakorlása. Minden dia egy-egy meséhez, meseszereplőhöz, mesebeli helyhez kötődik. A feladatokhoz a szerző a diasor használatával kapcsolatos tanácsokat rejtett el a diák jobb oldalán. Ezeket az információkat a pedagógusok otthon, az óra tervezésekor elolvashatják, majd ismét elrejtethetik a dia jobb oldalára, így a tanórán már nem jelenthet problémát a feladatsor kezelése és az ott beállított funkciók alkalmazása. Az első részben mesebeli szereplőkhöz kell közneveket mondaniuk a gyermekeknek (14. ábra). A feladat a köznévi és a tulajdonnévi különbségének megismerését, felelevenítését szolgálja. A diákok által ismert és szeretett állatfigurák motiválóak lehetnek, az ilyen típusú feladatokat szívesen oldják meg a kisiskolások.

14. ábra
Az Óperencián innen és túl... – Feladat köznevekkel

A tanároknak szóló segítség oldalról húzható elő, majd ugyanúgy ismét elrejthető. A *Hamupipőke*című meséhez kötődő feladatban a gyermekeknek – csakúgy, mint Hamupipőkének – válogatniuk kell: a főneveket és a más szófajú szavakat kell két csoportba szedniük, majd a kosarakba tenniük. A tanári munkát ebben az esetben is a feladattal kapcsolatos technikai tanácsok segítik. Egy másik feladat a megadott főnevek ellentétes jelentésű párját kéri a diákoktól. Az ellenőrzéshez a szóra kattinthatnak, majd a varázsdoboz segítségével megjelenik a táblán a megoldás. Izgalmas lehet a gyermekeknek az a rejtvény is, amelyben a boszorkány lefröcskölte a titkos receptjét, így a szavak kevésbé olvashatók. Ki kell találniuk, hogy mely főnevek bújnak meg a foltok mögött. Ez a feladat óra eleji ráhangolásnak is nagyszerű lehet, hiszen felkelti a gyermekek érdeklődését, valamint fejleszti anyanyelvi gondolkodásukat. Egy másik gyakorlatban kutyák nevét kell betűrendbe rakni. Ez a feladat is a korosztálynak megfelelő mesés kontextusba van bújtatva, így a diákok feltehetően nagyobb lelkesedéssel oldják majd meg. Hasonlóan érdekes az is, amelyben a gyermekeknek a megadott szavakból kell összetett szavakat alkotniuk. A feladatsor további ötletes, igényesen kidolgozott rész kérdéseket tartalmaz többek között a helyesírás és a mondatalkotás témaköréből. A feladatok együtt ismétlő- vagy gyakorlóórán is alkalmazhatók, de külön-külön is hasznosak lehetnek az óra bevezetéséhez és a ráhangoláshoz.

A *Betűtől a mondatig* című tananyag az 1. osztályos tanulóknak készült; célja, hogy év végén a gyermekek átismételjék a tanultakat (17). Természetesen ezek a feladatok külön-külön is használhatók tanév közben ismétlésre, óra eleji ráhangolásra, gyakorlásra vagy ellenőrzésre. A feladatok instrukciói oldalról húzhatók elő, majd ugyanígy elrejthetők. Az első igen összetett feladat: a gyermekek először megnevezik a képeket, majd tapssal kísérvé ki is mondják őket (15. ábra). Ezt követően hangokra bontják a szavakat, majd a képre kattintva meghallgatnak egy hangot, amely az adott szóban szerepel. Oda kell tenniük a piros pöttyöt, ahol az adott hangot hallották. Végül a piros téglalapra kattintva ellenőrizhetik munkájukat.

15. ábra
Betűtől a mondatig – Hangkeresés

A feladat másik részében képeket és szavakat kell a gyermekeknek párosítaniuk. Az ellenőrzéshez a képek alatti területen radiozhatnak. A következő, egyszerűen elkészíthető, ám a gyermekeknek nem feltétlenül könnyű gyakorlat különböző szavakkal többször is megjelenhet az olvasásórán a tanév során. A diákoknak

a piros betűtől kell elindulniuk, majd az utasításokat követve a megfelelő sorrendben kell összeolvasniuk a betűket.

A *Barangolás a magyar nyelv birodalmában* című, a 2. osztályos tanulók számára készült tananyag célja a magyar nyelv elemeinek a gyakorlása, valamint a nyelvi helyesség tanulása mesés környezetben (18). A tananyag kezdőoldala látható a 16. ábrán.

16. ábra

Barangolás a magyar nyelv birodalmában – Kezdő táblakép 16 feladattal

A diákoknak 16 feladatot kell megoldaniuk, hogy így segítsenek a szörnyé varázsolt Hercegnek újra emberré változni. A gyakorlatok mindegyike valamelyik meséhez kötődik, így is motiválva a kisiskolásokat. Az egyik feladatban például Arielnek segíthetnek: a táblán lévő betűkből helyes magyar szavakat kell megalkotniuk. Ezt követően a nagyítóval ellenőrizhetik megoldásukat. A feladatot mindenki a helyén készítheti el a füzetében, így nem csak az a diák dolgozik, akit a tanító a táblához hív. Egy újabb gyakorlatban a diákok a táblán lévő hangokról döntenek el, hogy melyik csoportba tartoznak, majd a fehér virágot egy ugyanolyan virágra húzva tekinthetik meg a feladat megoldását. Egy másik gyakorlatban a megadott szavakból kell a gyermekeknek mondatokat alkotniuk, ezután megbeszélik a tanítóval, hogy a különálló szavakból miként alakul ki a mondat. A bűvös négyzetre és a torpedóra épülő kérdéskör is bármikor bevihető az anyanyelvi órára, ha a diákok már tudnak olvasni. Mindkét játék fejleszti az anyanyelvi kreativitást, emellett figyelmet, koncentrációt is igényel. Egy újabb feladatban több *j*-s és *ly*-os szó szerepel, így leírásukkal a szavak helyesírása is rögzíthető. A feladatsor további ötletes, szépen kivitelezett példákat tartalmaz, amelyek kis változtatásokkal akár a felső tagozatosok számára is kiválóak lehetnek.

Digitális anyanyelvi tananyagok a felső tagozatosok és a középiskolások számára

Az 5–12. évfolyamos diákok és tanáraik számára is több, *SMART Notebook* szoftverben készült tananyag található az oldalon. Ezek közül csupán néhányat ismertet ez a rész rövid leírással, valamint néhány kiválasztott feladat képével.

A *Földrajzi nevek térképen* című tananyag célja az, hogy a földrajzi ismeretekkel összekapcsolva tudatosítsa a diákokban a nyelvtani szabályokat, így tanítva és gyakoroltatva a tanulókkal többek között a helyesírást is (19). A tananyag első feladatában a Magyarországgal határos országok nevét kell a megfelelő helyre húzni a

térképen, valamint a táblán lévő településeknek is meg kell keresni a helyét. A második részben a diákok a magyarországi tájakat teszik a megfelelő helyre a térképen, majd az ország vízrajzával ismerkednek meg. Emellett az ország megyéit is fel kell ismerniük a képen, majd némi hibajavítás után szövegértést fejlesztő feladat következik (17. ábra).

8. A Balaton
Néhány információt tudsz meg róla, ha elolvasad a szöveget, aztán válaszolj a kérdésekre!

A Balaton a legnagyobb tó Magyarországon. 77 kilométer hosszú. „Magyar tengernek” is nevezik, mert az egyik parttól nem lehet látni a másik partot. De a Balaton sokóly tó. A déli parton ezer lépést is megtehetsz a vízben úgy, hogy nem kell úsznod. A legmélyebb a tó Tihanynál. 12 méter. A déli part síkság, az északi parton hegyek vannak. A déli part homokos, az északi köves.

A Balaton vize szürke, nem lehet látni a tó fenekét. Ez azért van, mert a vízben sok kis állat, iszap és hínár van. Lágú a vize, mert nincs benne sok ásványi anyag. A Balaton nyáron kellemesen meleg, 20-26 fokos.

Régen az emberek csak ritkán fürödtek a Balatonban. Inkább itták a vizét. Ma ezt már nem szabad, mert nem teljesen tiszta a víz.

A Balatonnál gyakran van zivatar, de hamar elmúlik. A vihar viszont napokig is tarthat.

Igaz vagy hamis? Írd a mondatok mellé! ☐ i ☐ h

1. A Balaton a legnagyobb tó Magyarországon. ☐
2. A Balatont azért hívják „magyar tengernek”, mert sós a vize. ☐
3. A tó hossza 77 kilométer. ☐
4. A Balaton olyan mély, mint a tengerek. ☐
5. A déli part hegyes vidék. ☐
6. A Balaton vize nagyon egészséges, mert sok ásványi anyag van benne. ☐
7. A Balaton vize átlátszó. ☐
8. A Balatonban kevesen fürödnek, mert nagyon hideg a vize. ☐
9. A balatoni zivatar rövid. ☐
10. A balatoni vihar sokáig tart. ☐

17. ábra

Földrajzi nevek térképen – Szövegértést fejlesztő feladat

A diákoknak a szöveg elolvasása után el kell döntenie az állításokról, hogy igazak vagy hamisak. Ezt követően Magyarország nemzeti parkjaival, valamint nevük helyesírásával és a területek emblémájával ismerkednek meg.

A *mássalhangzótörvények* című feladatsor felső tagozatos diákoknak készült, célja a téma megismertetése, valamint gyakoroltatása a tanulókkal (20). A feladatsor a Lesson Activity Toolkit segítségével szerkesztett tananyagokat és saját készítésű feladatokat is tartalmaz. Az előbbire példa az a gyakorlat, amelyben a mássalhangzótörvény megnevezését és a hozzátartozó példát kell párosítaniuk a diákoknak. Az utolsó feladatban minden sorban a kakukktojást kell megtalálniuk (18. ábra). Ehhez a megfelelő labdára kell kattintaniuk, majd a program ellenőrzi és kiírja a megoldást.

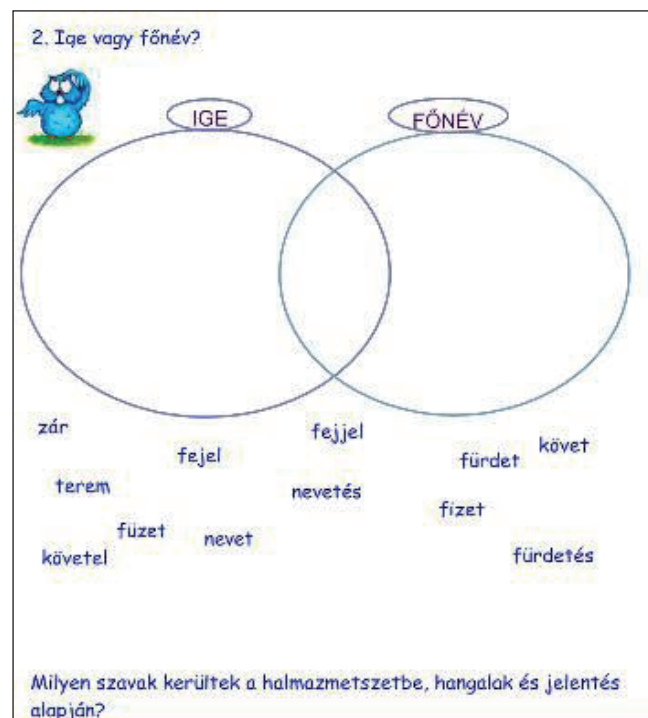

18. ábra

A mássalhangzótörvények – Kakukktójtás keresése

Ez a felső tagozatosoknak sem egyszerű feladat képi megjelenésében is motiváló, érdekes, főképpen a fiúk számára.

Az *Igék* című tananyag szintén a felső tagozatos diákoknak készült (21). Célja az igék témakörének a gyakorlása. A tanulók csoportokban oldják meg a papíralapú feladatokat az órán, majd a táblánál ellenőrzik tudásukat, és a pontozótáblázatban összesítik az eredményeket. A feladatsor második példájában a diákok feladata az igék és a főnevek elhelyezése a halmazábrán (19. ábra). Ezt követően a diagram metszetébe került szavak jelentését beszélük meg a pedagógussal.

19. ábra

Igék – Halmazábra kitöltése a szavak szófaja alapján

Egy másik feladat a szoftver feladatsémáinak a segítségével készült. A gyermekek a feladat első részében a táblán lévő példákat párosítják a nekik megfelelő igemóddal, igeidővel, számmal és személlyel, majd a megadott példákat a ragozásuk alapján két csoportba válogatják szét.

A *Mondatelemzés gyakorlása, összefoglalása* című feladatsor célja a megnevezett tananyagrészt során tanult ismeretek alkalmazása, valamint a tanulók kommunikációs kompetenciájának a fejlesztése (22). A tanulók első feladata a megadott példamondatok és ágrajzok párosítása. A feladatsor záró anyagában a diákoknak mondatokat kell alkotniuk a képek alapján, a megadott kritériumok figyelembevételével, alkalmazva a már megszerzett tudást (20. ábra).

Írj mondatokat a képek alapján!

A) Bármelyik kép felhasználásával:

- 5 minőségjelzős mondatot
- 4 mennyiségjelzős mondatot
- 3 értelmező jelzős mondatot

B) Mindhárom kép felhasználásával egy kerek történet megírása! Minden alanyhoz és tárgyhoz kapcsolódjon minőségjelző. Kell 3 birtokos jelző, 3 értelmező jelző is a történetben!

20. ábra

Mondatelemzés összefoglalása, gyakorlása – *Mondatalkotás képek alapján megadott szempontok szerint*

A *Magyar nyelv – hangtan* című tananyag középiskolásoknak készült, célja az, hogy a tananyagot változatossá, érthetővé, érdekessé tegye (23). A nyelvtani szabályokat játékos, figyelemfelkeltő feladatokkal gyakoroltatja, a gyakorlatokat a diákok csoportokban oldják meg. A tananyag első felében két táblázat foglalja össze a magánhangzók és a mássalhangzók képzésére vonatkozó ismereteket. Ha a diákok már tanulták ezt a tananyagrészt, akkor a redőnyfunkciót használva a pedagógus ellenőrizheti az óra elején a korábban elsajátított tudást. Ezt követően a hangtörvényekkel ismerkedhetnek meg a diákok, amelyek megértésében, memorizálásában szintén táblázatok segítenek. A feladatsor második részében a szoftver beépített feladatsémáival készült példák sorakoznak (21. ábra). Találhatók itt párosításra, csoportosításra stb. épülő feladatok.

Edit Reset					?
Foghang zöngétlen részhang	Mély ajak-kerekítéses félig zárt	p	Ségehang	Mély ajak-kerekítéses félig zárt	
Hátulsó szájdísh zöngétlen zárhang	Foghang zöngés oldalsó rész	Magas ajak-kerekítéses félig zárt	Foghang zöngétlen részhang		
Mély ajak-kerekítéses nyílt	n	Foghang zöngétlen zárhang	Magas ajakrész zöngés zárt	Hátulsó szájdísh zöngés zárhang	
Mély ajak-kerekítéses félig zárt	Foghang zöngés (orr) zárhang	Magas ajakrész félig zárt			

Pontozó

21. ábra

Magyar nyelv – hangtan – Csoportosítás a szavak hangrendje alapján

A feladatsort tollbamondás zárja, majd a csoportok kitöltik a pontozótáblázatot, hogy visszajelzést kapjanak órai teljesítményükről.

A *Nyelvjárások* című feladatsor szintén középiskolásoknak készült, célja a témakör megszerettetése a diákokkal, valamint a tananyag érdekesebbé tétele az interaktív tábla segítségével (24). Az első dián a mai magyar nyelvjárások területi elhelyezkedéséről készült térkép látható (22. ábra).

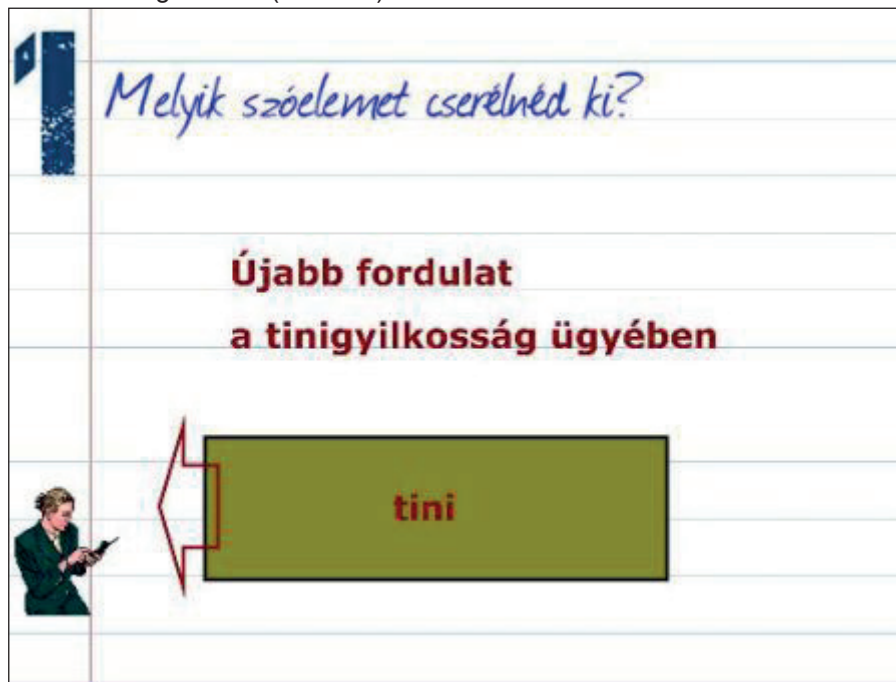

22. ábra

Nyelvjárások – A mai magyar nyelvjárasi területek

A tanulóknak az egyes nyelvjárási régiók nevét kell kitalálniuk, majd a kártyákra kattintva ellenőrizhetik megoldásukat. A feladatsorban található még keresztrejtvény, valamint minden nyelvjárási régióhoz egy-egy jellegzetes kép az ott élőkéről, továbbá egy-egy jellemző mondat a beszédükből. A pedagógus ezeket a mondatokat elemezve az egyes nyelvjárási régiók több nyelvi és kulturális sajátosságát is bemutathatja.

A *Publicisztika* című tananyag is a középiskolás tanulóknak készült, célja a publicisztikai eszközök használatára való nevelés (25). A tananyag minden feladata egy-egy nyelvhelyességi vagy helyesírási szempontból kifogásolható példát állít a középpontba, a diákok feladata ezeknek a címeknek, mondatrészeknek a kijavítása, illetve a hiba típusának a megtalálása (23. ábra).

23. ábra
Publicisztika – Javítás

A tananyagban minden esetben valódi, a publicisztika műfajában megjelent írások nyelvi példái szerepelnek, ezzel is életszerűvé téve a témakört a tanulók számára.

Összefoglalás

Igényes, érdekes és jól átgondolt interaktív táblás feladatsor megalkotásával a pedagógus akár több órát is eltölthet, ám ez az idő az évek során sokszorosan megtérül, hiszen ugyanaz a tananyag vagy annak egy másik változata újra és újra felhasználható, igazodva az adott tanulócsoport sajátosságaihoz. A *SMART TananyagPiac* digitális tananyagai lehetőséget adnak arra, hogy az interaktív táblával támogatott tanórák kevesebb otthoni felkészüléssel is változatosak és ötletesek legyenek. A kollégák ötleteiből sokat lehet tanulni mind technikai, mind szakmai téren. A tananyagpiac segítségével a pedagógusok valójában más kollégákkal együttműködve dolgozhatnak a közös cél: a játékos, szakszerű és a gyermekeket motiváló tananyagok elkészítése érdekében. Akár a mások által, akár a magunk által készített digitális tananyagok a pedagógiai munkát hatékonyan segítő eszközök lehetnek az anyanyelvi nevelésben.

Irodalom

- Boda Annamária 2012. Digitális tananyagok és IKT-eszközök a tengerentúlról az anyanyelvi nevelés szolgálatában. *Anyanyelv-pedagógia* 4. <http://anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=425> (2013. augusztus 15.)
- Gonda Zsuzsa 2008. Az interaktív tábla alkalmazása az anyanyelvi órán. *Anyanyelv-pedagógia* 2. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=46> (2013. augusztus. 15.)
- Presér Ágnes Judit 2009. Az interaktív tábla hatása az oktatásra – beszámoló egy angol projektről. *Anyanyelv-pedagógia* 4. <http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=213> (2013. augusztus 15.)

- (1) European schoolnet 2006. http://insight.eun.org/shared/data/pdf/impact_study.pdf (2013. augusztus. 15.)
- (2) <http://smarttech.com/> (2013. augusztus 15.)
- (3) <http://tananyagpiac.hu/> (2013. augusztus 15.)
- (4) <http://express.smarttech.com> (2013. augusztus 15.)
- (5) <http://tananyagpiac.hu/node/592> (2013. augusztus 15.)
- (6) <http://tananyagpiac.hu/node/5032> (2013. augusztus 15.)
- (7) <http://tananyagpiac.hu/node/5082> (2013. augusztus 15.)
- (8) <http://tananyagpiac.hu/node/1272> (2013. augusztus 15.)
- (9) <http://tananyagpiac.hu/node/802> (2013. augusztus 15.)
- (10) <http://tananyagpiac.hu/node/852> (2013. augusztus 15.)
- (11) <http://tananyagpiac.hu/node/312> (2013. augusztus 15.)
- (12) <http://tananyagpiac.hu/node/342> (2013. augusztus 15.)
- (13) <http://tananyagpiac.hu/node/392> (2013. augusztus 15.)
- (14) <http://tananyagpiac.hu/node/632> (2013. augusztus 15.)
- (15) <http://tananyagpiac.hu/node/922> (2013. augusztus 15.)
- (16) <http://tananyagpiac.hu/node/1172> (2013. augusztus 15.)
- (17) <http://tananyagpiac.hu/node/4872> (2013. augusztus 15.)
- (18) <http://tananyagpiac.hu/node/1332> (2013. augusztus 15.)
- (19) <http://tananyagpiac.hu/node/572> (2013. augusztus 15.)
- (20) <http://tananyagpiac.hu/node/792> (2013. augusztus 15.)
- (21) <http://tananyagpiac.hu/node/1182> (2013. augusztus 15.)
- (22) <http://tananyagpiac.hu/node/2192> (2013. augusztus 15.)
- (23) <http://tananyagpiac.hu/node/1392> (2013. augusztus 15.)
- (24) <http://tananyagpiac.hu/node/2722> (2013. augusztus 15.)
- (25) <http://tananyagpiac.hu/node/3002> (2013. augusztus 15.)

Scheuring, Flóra: ICT applications for first language development on the digital textbook market

Az írás szerzőjéről

Scheuring Flóra

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, Magyarország

sch.flora[kukac]gmail.com